

vaarding van het Godsbestaan komt langs den weg van verstandelijke overwegingen, hetzij op grond van de inspraak van het geweten, hetzij tengevolge van gedane waarnemingen, in den grond van de zaak is men het weer met elkander eens.

Ieder die maar nadenken wil, en ieder, die de problemen van het leven slechts nuchter beschouwen wil, moet eigenlijk in staat zijn het bestaan van God te aanvaarden.

Hier tegenover moeten wij stellen de opmerking dat alleen de geloovige weten kan dat God bestaat. Ik geloof in God den Vader, den Almachtige, Schepper des hemels en der aarde. Tevergeefs zoekt men bij Kagawa op dit punt een heenwijzing naar de Apostolische Geloofsbelijdenis. En wij mogen toch niet vergeten dat deze passage voorkomt in een evangelisatie-toespraak! Tevergeefs zoekt men een belijden van de groote werken Gods in schepping en herschepping, een getuigen van de openbaring die God heeft willen geven dat Hij alle dingen bestuurt naar Zijn wil en welbehagen en dat Hij zulks doet als de Almachtige.

De grondwaarheden van het christelijk geloof worden op dit punt door Kagawa dus niet in het licht gesteld.

H.-K.

H. M.

UIT DE SCHRIFT

En vóór het feest van Pascha, Jezus wetende...

En vóór het feest van Pascha, Jezus wetende, dat Zijn ure gekomen was, dat Hij uit deze wereld zou overgaan tot den Vader, alzoó Hij de Zijnen, die in de wereld waren, liefgehad heeft, zoo heeft Hij hen liefgehad tot het einde. Joh. 13:1.

Johannes, die aan zijn evangelie een proloog laat voorafgaan, laat zulk een proloog ook voorafgaan, als hij toekomt aan de beschrijving van het lijden van onzen Heere Jezus aan het einde van Zijn leven. En in dien proloog mag Johannes heerlijk spreken van onzen Heere Jezus Christus en Zijn liefde, van Zijn liefde, die Hij betoont tot het einde.

Ach, Johannes moet gaan spreken van een lijden, waaraan geen enkel lijden gelijk is. Hij moet gaan spreken van aanvallen door den vorst der duisternis, die al zijn macht concentreert op een persoon, van hoogepriesters, die den Messias offeren, opdat hun macht behouden blijft, van een volk, dat Hem verworpt. Die tot het Zijne kwam, van den Zoon van God, die zóó bitter lijden moet, dat Hij het uitroept: Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten, van het dragen van den ontzaglijken last van Gods toorn en wie kan dien last dragen?

Johannes heeft al dat lijden gezien, en hij heeft zich grootelijks ontroerd. Maar hij heeft zich ook grootelijks verwonderd, zich verwonderd over de heerlijkheid, die zijn Meester had, ook in Zijn lijden, zich grootelijks verwonderd ook hierover, dat zijn Meester de Zijnen in al dat lijden heeft liefgehad tot het einde toe, en hij heeft er in geweid met een bewonderend oog en hij kan niet anders zijn beschrijving van dit lijden beginnen dan met de woorden: En alzoó Hij de Zijnen heeft liefgehad, zoo heeft Hij hen liefgehad tot het einde.

En dat heeft Hij gedaan, voor het feest van Pascha, wetende, dat Hij uit deze wereld zou overgaan tot den Vader.

Voor het feest van Pascha... Er staat niet uitdrukkelijk bij, wanneer het was voor het feest van Pascha, maar dat is duidelijk uit den samenhang. Het gaat hier over de laatste dagen van Jezus' leven. Hij heeft reeds door Zijn discipelen voorbereidingen laten treffen om het Pascha met hen te eten. Gedurende die voorbereidselen ziet de Heere duidelijk den weg voor Zich liggen, dien Hij tijdens dat Pascha betreden moet. Op dit Paaschfeest immers zal Hij gedood worden, zal Zijn ure worden volbracht, zal Hij worden opgenomen tot den Vader.

Nu zal Hij wel al Zijn gedachten zetten op Zijn eigen lot. Nu zal Hij toch wel denken, alleen denken over den schrikkelijken weg, dien Hij betreden moet, over de schrikkelijke ure, die Hij moet meemaken en doormaken. En nu zal Hij zich wel vermeien uitsluitend in de heerlijkheid, die Hij door dat schrikkelijke lijden heen ontvangen zal bij Zijn Vader, naar welke heerlijkheid Zijn ziel bijde al de dagen van Zijn omwandeling op aarde.

Neen, Hij doet zóó niet. Zelfs nu denkt Hij aan Zijn discipelen. Ja, die ure mag dan voor Hem schrikkelijk zijn, maar die ure brengt Hem toch tenslotte uitnemend gewin: Hij is weer bij Zijn Vader. Maar dan zijn Zijn discipelen zonder Hem, alleen in een wereld, die hen haat, in een wereld, waarin satan heerscht, in een wereld, die de zonde doet en niet anders wil dan de zonde.

Ook daarover kan Hij nog denken. Die arme discipelen, die alleen blijven in zulk een wereld. En, daarover denkende, neemt Hij als het ware Zijn besluit, Zijn discipelen te blijven liefhebben, ja, die discipelen nog eens te toonen, hoe lief Hij

hen heeft, Hij gaat Zichzelf vergeten om hen lief te hebben tot het einde toe, wat een zelf-vergetende liefde!

Voor het feest van Pascha, Jezus wetende... die woorden zeggen ons dan allereerst, dat de Heere wist, wat Hij deed. Hij wist, dat dit Paaschfeest Zijn laatste zou zijn, dat gedurende dit Paaschfeest Zijn leven zou worden afgesneden. En toch, Hij gaat verder, Hij aanvaardt het lijden, neemt het aan.

En die woorden zeggen ons, dat Hij Zelf de ure van Zijn lijden bepaalt. De Joodsche Overheid beslist, dat Hij niet zal sterven op het feest, opdat er geen oproer kome onder het volk, maar de Heere wil gedurende het feest sterven. Hij wil immers het groote Paaschlam zijn! Hij wil immers het Paaschfeest der schaduwen afschaffen, opdat Zijn gemeente niet meer een Paaschmaal zou eten en geen Paaschlam meer zou slachten, en geen Paaschsmaus meer zou maken, en toch feest zou kunnen vieren, want hun Pascha, door God Zelf toebereid, is geslacht.

En die woorden zeggen ons, dat de Heere Jezus Zijn lijden overwinnend tegengaat, dat Hij ook bij Zich Zelf ontdekt de heerlijkheid van den Eeniggeborenen des Vaders: Hij zal over alle lijden triumfeeren, want Hij zal tot den Vader gaan. Deze mag Zich beroemen, als Hij Zich aangordt als één, die zich losmaakt: de uitgang van Zijn strijd is gewis, het is gaan naar heerlijkheid.

Maar die woorden spreken toch vooral van Zichzelfvergetende liefde. Paschen komt, en Paschen leidt Hem in de schrikkelijkste ure. Elk uur, dat komt, brengt verzwaring van Zijn lijden. Steeds bitterder wordt de drinkbeker. Steeds zwaarder gaat de toorn drukken. Steeds meer worden Zijn zinnen aangetast door de gramschap Gods. Maar Hij neemt Zich voor Zijn discipelen lief te hebben tot het einde, tot het bittere einde van de verlatenheid Gods en den ingang in den dood. En dit Zijn voornemen vervult Hij ook. De Zijnen, ze verlaten Hem in die ure. Ze twisten en ze zoeken de meesten te zijn, ze verraden en verloochenen Hem, ze slapen en ze vluchten, maar Hij, die uit liefde gaat in den dood, blijft liefhebben tot het einde, zulke discipelen: alzoó Hij hen liefgehad heeft, zoo heeft Hij hen liefgehad tot het einde...

En voor het Pascha, Jezus wetende... Johannes heeft deze liefde opgemerkt en heeft zich verwonderd en heeft die liefde ten hoogste bewonderd. Van die ure af tot aan het uur des doods zag hij liefdesbetoon tot het einde, voor hen, voor hen.

Maar, zouden wij niet acht geven op zulke, zichzelfvergetende liefde en gelooven, dat Eén, die zóó liefhebben kan bij het naderen van den dood, altijd zal liefhebben, ook nu Hij is in de heerlijkheid bij Zijn Vader, en zouden wij, de Zijnen als de discipelen, niet altijd weer in die liefde gelooven, en op die liefde hopen?

M.

M. Vr.

KERKELIJK LEVEN

Prof. Hepps misverstanden inzake de algemeene genade. (XV.) (Slot.)

Slotbeschouwing.

Hiermee hebben we onze bespreking van Prof. Hepps laatste brochure tot een einde gebracht. (Over zijn wijze van citeren gaan we nog een poosje doorpraten.) Er ware veel meer te zeggen, maar het gegevene zal kunnen volstaan om in betrekking tot de hoofdzaken te weten, hoe droef de zaken staan in den aanval van de Professoren Kuyper-Hepp.

Ons groote bezwaar tegen deze brochure is, dat ze de gereformeerde theologie achteruit brengt; de kerken binden wil aan meeningen van een theoloog, inplaats van haar zelfbinding aan de formulieren van eenigheid, zoowel in wat daarin gezegd, als in hetgeen daar in het midden gelaten wordt, te respecteren; en in het verstaan van menschen, die vlak naast Prof. Hepp leven, een zóó groote reeks van misverstanden aan den dag legt, dat we ons afvragen: wat komt er van de rechte interpretatie der meeningen van buitenlandsche theologen terecht in een dergelijke atmosfeer? De polemiek van Prof. Hepp heeft me in meer dan één opzicht aan wendingen der kersteniaansche herinnerd. Als het heet, dat het „doe dat“ van het werkverbond „heel het algemeene-genade-begrip van ondergeteekende „beheerscht“, of, elders, dat hij mij het „lied van den arbeid“ zoo ongeveer het enige is, wat den hoventoon behoudt, dan haal ik eenvoudig de schouders op. Een zaak van methode wordt op die manier tot een van inhoud gemaakt; van werk materiaal tot een van wereldbewoners; van... maar wat zal ik nog verder gaan? We zullen Prof. Hepp toch niet in een paar maanden tijds kunnen winnen. Het kwam er slechts op aan, zijn te groote verzekerdheid te breken — dat is in meer gevallen profijteloos geweest voor den vrede — en wat behaald was aan positieven opbouw niet te laten destructieeren door iemand, die álmaar klaagt over destructie, maar intusschen onophoudelijk tegen positieven opbouw stond te rammeien.

Destructie? Ik zal het niet hebben over mezelf. Wel over anderen. Toen ik enkele weken geleden in Groningen preekte, waar men in bepaalde gebouwen twee diensten in één morgen houdt, kon ik na mijn eigen preek den tweeden dienst bijwonen, geleid door Ds D. v. Dijk. Tekst: „de bruiloft te Kana“ (dat was het thema natuurlijk niet; Ds v. D. deed het gelukkig christologisch). Ik heb juist in die ochtenduren sterk aan Prof. Hepp moeten denken. Die heeft het in zijn brochure over „perspectiefloos“, destructief, en zoo voort. Ach, had hij die móóle preek van Ds D. v. Dijk eens gehoord. Hij zou gezien hebben, hoe, met volkomen origineelen aanpak van den tekst, de prediker vrijwel ál de tegenwoordige kwesties had getoond te beheerschen, te doorzien, ze aan te vatten, waar ze m.l. aan te vatten zijn, en toen een preek leverde, zóó vol van den Christus, zóó rijk in Christusverkundiging, zóó breed in den dank voor wat in Hem de God aller genade ons schonk, dat ik maar liever geen vergelijking trek met preeken van anderen (al ware daar tegenover vergelijking trekkende vrienden van Prof. Hepp alleszins reden toe), doch alleen maar tot Prof. Hepp zeg: als U dát geen opbouw meer noemt, dan moeten we elkaar maar behandelen naar den regel: ze konden bij elkaar niet komen; het water was veel te diep. Geen confessioneel geschil hebben we dan, maar een geestesverschil.

O zeker, ik zou met Prof. Hepp inderdaad confessioneele geschillen achteraf blijven te hebben, als hij volhield, zooals ik volhoud. Maar ik geloof niet, dat Prof. Hepp werkelijk volhoudt. Niet, dat hij het tweezijdige werkverbond blijvend zal loochenen. Niet, dat hij de weer aan Ds Kersten herinnerende redeneering zal blijven volgen, die hem op bl. 78 doet zeggen: K. S. „bezieet alles vanuit het werkverbond“, én, in één adem er mee (alsof dat zoo maar hetzelfde was): K. S. „wil de(n) mensch vóór en na den val precies eender doen spreken“. Ik zal maar niet hier afdrukken, wat ik aan den rand heb aangeteekend, toen ik dit las; ik geloof alleen maar niet, dat Prof. Hepp zijn leven lang zal volhouden: dat men de verbondsleer (methodologisch) niet mag aanpakken bij het begin (het werkverbond); en waarom niet? Omdat Christus voor de geloovigen het werkverbond volbracht heeft. Ik geloof niet, dat men met zulke wijsheid lang college geven kan in de dogmatiek.

Eén ding kan Prof. Hepp geleerd hebben, ik hoop het althans: hij heeft nu, hoop ik, begrepen, dat wij tot geen prijs een Kuyper-kerk of een Lindeboom-kerk willen hebben. En dat we niet zoo maar voor een bevering van hem het hoofd buigen. Als ik het woord „godsdiens!“ ergens bezig, doceert Prof. Hepp: mis, moet religie zijn. Maar er zijn gereformeerden, ook van den bloeitijd, die het precies anders dan Prof. Hepp doen. Wie ons voor zijn opinie winnen wil, moet voor zijn opmerkingen een andere entourage zoeken.

En laat Prof. Hepp nu toch eens breken met zijn patroniseerenden toon. Onlangs schreef hij in zijn blad, dat het maar zoo goed was, dat er, dank zij zijn brochures, weer in de vadersen gestudeerd werd. Met zulke opmerkingen kan Prof. Hepp slechts indruk maken op wie alleen hem leest. Zulke lezers zijn de sterksten niet. De anderen vragen zich af: wat hebt u van de vadersen gemaakt? Van de Synopsis? Van Calvijn (inzake de kerk, indertijd in dien almanak)? Van hun doorlopende leer van het tweezijdige verbond? Ds Bouwmeester van Rotterdam heeft nog pas geleden Ursinus doen spreken inzake het tweezijdig verbond.

Van mijn aantekeningen laat ik de rest nu maar rusten. Komt er eens een tijd, waarin men met Prof. Hepp behoorlijk in het openbaar over deze onderwerpen spreken kan, dan wil ik ze met genoegen nog eens voor den dag halen. Maar dan zal Prof. Hepp eerst eens wat moeten terugnemen. Ik heb over zijn „toon“ niet veel gezegd; want ik vind dat een kwestie van den derden rang. Ik beklag een gemeenschap, die over den „toon“ spreekt, en niet over den „inhoud“ en over den „geest“. Of die het zoekt in het negatieve: de pen bedwingen. Als ik nog iets versta van het positieve van Gods gebod, dan is het dit: hebt ge iemand verkeerd beschuldigd, neem het dan terug. Doe niet alsof er niets gebeurd is; en noem vooral niet dat blauwblauw-laten van valsche gebleken beschuldigingen „geduld“.

Toen Prof. Ridderbos — 't was in de dagen van Assen — door iemand beschuldigd werd van „goddeloos“ te hebben geschreven, merkte hij op: als... de man is, voor wien ik hem houd, dan zal hij dit ingrijpende woord te eeniger tijd terugnemen. Ik herinner me dat uit dien tijd.

Welnu, als Prof. Hepp de man is, voor wien ik hem moet houden, dan zal hij te eeniger tijd, behalve veel andere zakkelijk-onjuiste beweringen, terugnemen zijn epiloog: „de begrippen gebod, wet, bevel, plicht overstemmen (bij K. S.) de genade in het paradijs, de algemeene genade, zelfs de particuliere genade“. De man, die dit schreef, heeft er geen letter van kunnen waar maken.

En als zijn epiloog dan komt tot zijn slotzin, dan leest men: „Wie, die er kennis van neemt, heeft geen behoefte om op de bergtoppen des geloofs de souvereine genade vóór en na den val in haar reinen glans te aanschouwen en te aanbidden?“

Het zij Prof. Hepp rustig gezegd, dat ik bij die preek van Ds D. v. Dijk heb verkeerd „op de bergtoppen des geloofs“. Maar zijn eigen brochure bracht me in het dal der misverstanden. Die kunnen er zijn bij de geloovigen. Zelf zijn ze evenwel geen uiting van geloof. Eerst als ze weggenomen zijn, kunnen we die bergtoppen weer samen wijzen.

K. S.

Geval
(ten onre
toegesch
bleestel.
knecht „v
na den v
ring even
taak na
drijft zijn
den val“.
„Deze teg
trische pr
theocentr
Nu zal
van theoc
als de th
„belijde
dan „bel
dat we he
Maar dan
zinloos ge
mene-gra
straft; het
zei: zóó s
val doet r
na den ve
ons stand
gesteld? A
beelding.
hem aange
aan Christ
zonen, me
der tot C
verwijs de
uitdrukkel
alternatie
En toch v
waartegen
steeren.

Het twe
verhande
dat, waari
ter sprake
diend, wa
moment“.
de prasse
soonlijke,
(dat het
voorbijge
van vacan

In die v
die dan
Bij herope
de zaak v
aanvankel
stillen doe
ring er n
op, dat he
er onder d
die thans
concipiere
meer ter
den praes
der acht
tegelijk m
vóór de at
de wijdste
verworpen
ming mogt

Uit deze
standighe
iemand z
wel, dat e
die met er
ten te vo
tot een fo
beslist liet
er nu eige
stemming
voorstel-de
week er a

Nu heeft
weer op te
een verv
die thans
Roermond
rou zijn a
weten nog
catie van
lega's zou
heeft hem
blike med
commissie
zijn leidin
klagen, als
al opgemer
gemoedigd
het motief
men schijn

De kërke
Es, den cu
vergaderin
ten hebben
Kampen, d
V.U., weet
Prof. Kuyper
— als ik